

MEĐUNARODNA PRAVNA POMOĆ U EU U OBLASTI IZVOĐENJA DOKAZA U GRAĐANSKIM I TRGOVAČKIM STVARIMA

Apstrakt

Uredba Saveta (EZ) br. 1206/2001, od 28. maja 2001. godine regulisala je pitanje saradnje između sudova država članica Evropske unije u uzimanju dokaza u građanskim i trgovačkim stvarima. Ona predstavlja deo napora država članica da pitanje međusobne međunarodne pravne pomoći urede na način koji će korespondirati s ukupnim integracionim kretanjima EU, kako na ekomskom tako i na širem društvenom i političkom planu.

Do usvajanja Uredbe Saveta 1206/2001, pitanje uzimanja dokaza u građanskim parnicama sa inostranim elementom između država članica, bilo je regulisano Haškom konvencijom o pribavljanju u inostranstvu dokaza u građanskim i trgovačkim stvarima iz 1970. godine ili na bazi bilateralnih sporazuma. Postupak koji su oni predviđali bio je složen i trajao je dugo, te se pokazao neadekvatnim za zahteve Evropske unije kao zajednice sa snažnom integracionom dinamikom.

Pravci ali i posledice itegracionog kretanja, zahtevali su uspostavljanje efikasnijih standarda za realizaciju međusobne saradnje država članica u ovoj oblasti. Odgovor na ovaj zahtev predstavlja Uredba Saveta br. 1206/2001, kojom su uspostavljeni brži i delotvorniji mehanizmi u ovom segmentu međunarodne pravne pomoći. Njihova efikasnost se zasniva na pojednostavljenom i direktnom kontaktu između sudova u državama članicama, standardizaciji forme komuniciranja, putem uvođenja posebnih obrazaca koji se moraju koristiti, korišćenju modernih komunikacionih tehnologija, te na mogućnosti direktnog uzimanja dokaza na teritoriji druge države članice.

Ključne reči: *Međunarodna pravna pomoć, uzimanje dokaza, saradnja sudova, upućivanje sudskih zahteva Uredba Saveta EZ 1206/2001, Haška konvencija iz 1970.*

* Fakultet za pravne i poslovne studije Novi Sad

Savremeni međunarodni pravni saobraćaj u svetu danas je nezamisliv bez međunarodne pravne pomoći. Ona dobija sve više na značaju u uslovima jačanja komunikacionih veza i odnosa između subjekata različitih država. Tome doprinosi snažan tehnološki razvoj koji je sa sobom doneo, ne samo komunikacijski razvoj, već i povećanje i usložnjavanje pravnih odnosa sa elementom inostranosti. U takvim uslovima povećava se mogućnost i potreba da se određene parnične radnje moraju preduzimati na teritoriji drugih država. Logično je da sudovi, u tim situacijama, ne mogu da deluju na teritorijama stranih suvereniteta, te su upućeni na saradnju sa organima druge države. Imajući ovo u vidu, međunarodna pravna pomoć je nezaobilazan element savremenog međunarodnog pravnog saobraćaja i predstavlja interes svih država u svetu.

Međunarodna pravna pomoć podrazumeva određene sadržaje saradnje između sudova različitih država koji treba da omogućе brže i efikasnije postupke u rešavanju pravnih odnosa vezanih za dve ili više država. Ona obuhvata različite procesne radnje poput dostavljanja sudskih i vansudskih akata i izvođenje dokaznih radnji, te pribavljanje različitih vidova obaveštenja (adresa, tekstova zakona, sudske prakse i sl).

Evropska unija kao integracioni proces teži snažnijem povezivanju država članica zasnovanom na ostvarivanju ekonomskih i širih društveno političkih ciljeva.¹ Njihovo ostvarivanje pretpostavlja, između ostalog, ostvarivnje delotvorne i efikasne saradnje država članica u rešavanju pravnih odnosa koji se vezuju za više pravnih poredaka. Uostalom, ostvarivanje "četiri velike slobode" (u pravu) Evropske unije, koje se odnose na slobodan promet robe, usluga, kapitala i ljudi, prosto je nezamisliv bez ostvarivanje predhodno pomenutog preduslova. Evropska unija je na ovom planu ostvarila određene rezultate, a oni se odnose na uredno servisiranje sudskih i vansudskih dokumenata između država članica i saradnju između sudova država članica u pribavljanju dokaza u građanskim i trgovačkim stvarima.

Saradnja država članica u oblasti pribavljanja dokaza u građanskim i trgovačkim stvarima regulisana je Uredbom Saveta (EZ) 1206/2001 od 28. maja 2001. godine. Do usvajanja ove Uredbe, između država članica ova materija je regulisana Konvencijom o pribavljanju u inostranstvu dokaza u građanskim i trgovačkim stvarima iz 1970. godine i bilateralnim ugovorima.

Bolje razumevanje rešenja sadržanih u Uredbi Saveta (EZ) 1206/2001 i razloga za njeno donošenje, zahteva da se ukratko osvrnemo na Konvenciju o pribavljanju u inostranstvu dokaza u građanskim i trgovačkim stvarima iz 1970. godine, ali bez ambicija da uđemo u sve njene aspekte.

¹ Više o ciljevima vidi: R. Vukadinović, *Pravo Evropske unije*, Kragujevac, 2006, str. 12, 13, 14. B. Košutić, *Uvod u evropsko pravo*, Zvod za udžbenike, Beograd, 2006, str. 48,49, 60, 61, 62.

1. Konvencija o pribavljanju u inostranstvu dokaza u građanskim i trgovačkim stvarima iz 1970. godine

Konvencija o pribavljanju u inostranstvu dokaza u građanskim i trgovačkim stvarima usvojena je 18. marta 1970. godine na jedanaestom zasjedanju Haške konferencije za međunarodno privatno pravo. Stupila je na snagu 7. oktobra 1972. godine i do danas je ratifikovalo četrdesetak država.

Konvencija se odnosi na izvođenje dokaza i vršenje drugih sudskih radnji, za potrebe tekućih sudskih postupaka, pred nadležnim sudovima država ugovornica. Konvencija predviđa nekoliko načina pribavljanja dokaza između država ugovornica. Na prvom mestu je zamolnica koju sastavlja sud zainteresovane države ugovornice i dostavlja je centralnom organu koji za te potrebe imenuju države ugovornice. Zatim, Konvencija predviđa mogućnost da se dokazi pribavljaju i od strane diplomatskih ili konzularnih predstavnika jedne države na teritoriji druge države, u okviru svog jurisdikcionog područja i bez primene prinude. Ovaj način izvođenja dokaza odnosi se na postupke u građanskim i trgovačkim stvarima koji se vode pred sudom države koju oni predstavljaju i to samo ako su u pitanju državljanji te države. Pored toga, moguće je izvođenje dokaza i preko posebno imenovanih punomoćnika. Poslednja dva načina izvođenja dokaza, putem diplomatskih ili konzularnih predstavnika, kao i imenovanih punomoćnika, mogu se realizovati samo nakon odobrenja države na čijoj teritoriji treba da se izvedu dokazi.

Inače, Konvencija iz 1970. godine zamenjuje u odnosima između država koje su je ratifikovale, članove 8. do 16. Haških konvencija iz 1905. i 1954. godine.

Konvencija iz 1970. godine, kao što smo već ranije rekli, predstavljala je osnov za regulisanje odnosa između država članica EU (primenjivala se između država članica EU pre stupanja na snagu Uredbe Saveta (EZ) 1206/2001) u ovoj materiji. Međutim, činjenica je da je Konvencija primenjivana samo u odnosima između 11 država članica EU, odnosno samo je jedanaest država EU ratifikovalo Konvenciju. Skoro trećina država članica nije bila obuhvaćena ovom Konvencijom,² tako da se, u nedostatku jedinstvenog instrumenta za regulisanje pitanja uzimanja dokaza, logično otvaralo pitanje (problem) disharmoničnosti u primeni rešenja između država članica. Drugo, ostvarivanje ciljeva EU, usmerenih na održavanje i razvijanje oblasti slobode, bezbednosti i pravde, zahtevalo je utvrđivanje efikasnijih, bržih i delotvornijih oblika saradnje u ovoj oblasti. Očigledno da Konvencija nije u potpunosti mogla da odgovori ovom zahtevu. Postupak koji je ona predviđala, bio je baziran, uglavnom, na diplomatskim kanalima komunikacije sa dugotraj-

² Prijemom Austrije, Finske i Švedske 1995. godine broj država članica EU se popeo na 15 država.

nim procedurama³, što je dodatno "motivisalo" države članice da pristupe izradi i usvojanju adekvatnog propisa sekundarnog prava koji je dobio konačnu formu u Uredbi Saveta (EZ) 1206/2001.

2. Regulatoriva Saveta (EZ) 1206/2001

Regulatoriva Saveta 1206./2001 o saradnji između država članica u uzimanju dokaza u građanskom i trgovačkim stvarima usvojena je 28. maja 2001. godine, na inicijativu Nemačke. Stupila je na snagu 1. jula 2001. godine, ali je počela da se primenjuje u svim državama članicama, izuzev Danske,⁴ tek od 1. januara 2004. godine. U odnosima između Danske i ostalih država članica primenjuje se Haška konvencija iz 1970. godine, a u skladu sa Protokolom broj 5 koji je pripojen uz Ugovor o Evropskoj uniji i Ugovor o Evropskoj Zajednici.

Vremenska razlika između stupanja na snagu i primene Regulative proizvod je potrebe država članica da izvrše pripreme radi prilagođavanja proceduralnim pravilima koja su predviđena Regulativom, od određivanja liste sudova nadležnih za uzimanje dokaza i centralnih organa, do utvrđivanja jezika za komunikaciju i primenu raznih tehničkih sredstava.

Usvajanje Regulative 1206/2001 usmereno je na ostavarivanje ciljeva koji se odnose na održavanje i razvoj Evropske unije kao prostora slobode, bezbednosti i pravde u kojoj je obezbeđeno slobodno kretanje lica.⁵ Ostvarivanje ovih ciljeva, kako nalaže princip supsidijarnosti, ušao je u domen nadležnosti organa Evropske zajednice, budući da se njihova rerealizacija nije mogla u dovoljnoj meri postići od strane država članica.⁶ Mere koje su sadržane u Regulativi obezbeđuju poboljšanje, ubrzanje i pojednostavljenje postupka pribavljanja (uzimanja) dokaza između država članica. Pravni osnov za usvajanje Regulative i regulisanje ove materije sadržan je u članu 65. Ugovora o Evropskoj zajednici.⁷

³ Formalni dokument (zahtev) se iz države odredišta (države porekla suda) upućuje preko ministarstva inostranih poslova i diplomatskog predstavništva te države u ministarstvo inostranih poslova odredišne države. Ministarstvo inostranih poslova odredišne države primljeni zahtev prosleđuju pravosudnim organima svoje države. Prikupljeni dokazi se istim putem dostavljaju državi koja ih je tražila.

⁴ Uredba se primenjuje i u odnosu na V. Britaniju iako je i ona mogla biti izostavljena iz primene Uredbe, u skladu sa Protokolom br. 4 koji je pripojen uz Ugovor o EU i Ugovor o EZ. V. Britanija je u pisanoj formi iskazala želju da učestvuje u usvajanju i primeni propisa.

⁵ Vidi: član 61. Ugovora o EZ

⁶ Primena principa supsidijarnosti iz člana 5. Ugovora o EZ

⁷ Član 65. glasi:

"Mere u oblasti pravosudne saradnje u građanskim stvarima koje imaju prekogranične posledice i koje se usvajaju po proceduri predviđenoj u članu 67, u meri koja je neophodna da se osigura dobro funkcionisanje unutrašnjeg tržišta, obuhvataju:

U svojoj primeni Uredba ima prednost u odnosu na ranije sklopljene bilateralne sporazume od strane država članica, Hašku konvenciju o parničnom postupku od 1. marta 1954. godine i Hašku konvenciju o pribavljanju u inostranstvu dokaza u građanskim i trgovačkim stvarima od 18. marta 1970. godine.⁸

Uredba ne isključuje mogućnost i pravo država članica da međusobno sklapaju sporazume ili aranžmane koji će dodatno olakšati uzimanje dokaza, ali koji moraju biti kompatibilni sa Uredbom. Države članice su obavezne da obavješavaju Komisiju o sporazumima i aranžmanima koje zaključuju, uključujući i njihove dopune i otkazivanje, počevši od 1. jula 2003. godine.⁹

a) Postupci uzimanja dokaza

Regulativa Saveta 1206/2001 predviđa dva postupka uzimanja dokaza. Prvi postupak se odnosi na direktan kontakt (direktno upućivanje zahteva) između sudova država članica, a drugi podrazumeva direktno uzimanje dokaza. Oba postupka se sprovode u skladu sa zakonskom procedurom države od koje se uzimaju dokazi.¹⁰

Realizacija predviđenih postupaka predviđa preduzimanje odgovarajućih organizacionih i pripremljenih radnji od strana država članica. One su dužne da sačine spisak sudova nadležnih za obavljanje ovih poslova.¹¹ Takođe, države potpisnice su obavezne da formiraju "centralno telo" koje će biti zaduženo za poslove informisanja sudova, rešavanje eventualnih problema i u izuzetnim situacijama, za prenos upućenih sudski zahteva. Savezne države, države sa više pravnih sistema i države sa autonomnim teritorijalnim entitetima, mogu da formiraju više centralnih tela. Predviđeno je, takođe, formiranje jednog ili više centralnih tela za donošenje

-
- (a) poboljšanje i pojednostavljenje:
sistema pograničnog dostavljanja i notifikovanja sudskih i vansudskih dokumenata;
saradnju u oblasti dobijanja dokaza;
priznanje i izvršenje presuda u građanskim i komercijalnim stvarima, uključujući i slučajeve vansudskih odluka;
 - (b) unapređenje usklađenosti pravila država članica koja se primenjuju na sukob zakona i na sukob nadležnosti;
 - (c) eliminisanje prepreka za dobro funkcionisanje građanskih postupaka, ukoliko je potrebno podsticanjem usklađenosti pravila o građanskom postupku koja važe u državama članicama."

⁸ Član 1. tačka 1 Uredbe 1206/2001

⁹ Član 21. stav 3 Uredbe

¹⁰ Član 1. tačka 1 Uredbe

¹¹ Član 2. Uredbe

odluka u vezi zahteva iz člana 17. Regulative, a koji se odnosi na direktno uzimanje dokaza.¹²

Direktno upućivanje zahteva između sudova država članica predstavlja postupak koji predviđa mogućnost direktnog kontakta između suda u kome se vodi postupak i suda od kojeg se uzimaju dokazi. To praktično znači da sudovi država članica direktno podnose zahteve, bez nepotrebnog gubljenja vremena uključivanjem posrednika u ovom postupku.

Procedura se započinje upućivanjem zahteva od strane suda gde je započet postupak, nadležnom sudu druge države članice. Zahtev se upućuje u obliku formulara ili odgovarajućem drugom obliku, a obavezno sadrži sledeće:

- odgovarajuće podatke molioca ili suda (podnosioca zahteva),
- podatke stranaka u postupku ili njihovih predstavnika,
- podatke o predmetu i izjavu o činjenicama,
- opis uzimanja dokaza,
- u slučaju da se zahtev odnosi na ispitivanje lica, onda on treba da sadrži i podatke vezane za ta lica, pitanja koja treba da se postave, ispitivanje ili davanje izjava o činjenicama, pozivanje na pravo da se odbije svedočenje, kao i sve ostale informacije koje sud tražioc smatra neophodnim,
- podatke vezane za druge oblike uzimanja dokaza, dokumenata ili objekata koji se proveravaju.¹³

Uredba predviđa da zahtev bude napisan na jeziku koji određuju države članice. To može da bude službeni jezik zamoljene države ili, u slučaju da postoje više zvaničnih jezika, onda se zahtev može napisati na zvaničnom jeziku ili jednom od zvaničnih jezika u mestu gde se zahteva uzimanje dokaza, ili na nekom drugom jeziku koji je zamoljena država odredila da može da se koristi.¹⁴

Zahtev se prenosi najbržim mogućim načinom, koji određuju države članice. Izabrani način prenosa treba da obezbedi tačnost sadržaja prenetog dokumenta i njegovu čitljivost.¹⁵

Bitni elementi za obezbeđivanje efikasnosti postupka obuhvataju dva aspekta. Prvi se odnosi na rokove vezane za prijem zahteva i otklanjanje eventualnih propusta, odnosno slučajevne nepotpunih zahteva. Drugi, obuhvata rokove povezane sa postupanjem po traženjima sadržanim u zahtevima.

¹² Član 3. Regulative

¹³ Član 4. Regulative

¹⁴ Član 5. Regulative

¹⁵ Član 6. Regulative

Sud države prijema zahteva dužan je da u roku od sedam dana obavesti o prijemu zahteva sud koji je podneo zahtev, koristeći obrazac iz aneksa. U vezi sa tim Uredba vodi računa i o situacijama nepostojanja nadležnosti prijemnog suda. U tim situacijama sud prijema zahteva će zahtev proslediti nadležnom sudu svoje države članice, o čemu će obavestiti sud koji je dostavio zahtev, na osnovu aneksom predviđenih formulara. Na ovaj način Uredba obezbeđuje maksimalnu efikasnost, izbegavajući nepotrebno gubljenje vremena, do koga bi došlo ukoliko bi se zahtev vratio sudu podnosiocu zahteva radi njegove ispravke.¹⁶

U slučaju nepotpunosti zahteva prijemni sud je dužan da o tome obavesti sud koji je podneo zahtev i to odmah ili najkasnije 30 dana od prijema zahteva. Ovo se odnosi kako na situaciju da zahtev ne sadrži potrebne informacije u skladu sa članom 4, tako i na situacije obaveze polaganja depozita. Obaveštenja o ovim situacijama dostavljaju se putem obrazaca iz aneksa (formular C).¹⁷

Drugi aspekt efikasnosti iskazan je u članu 10. tačka 1. Uredbe. Sudu prijema je dat precizan rok od 90 dana za izvršenje primljenog zahteva. U slučaju da zamoljeni sud nije u mogućnosti da izvrši zahtev u predviđenom roku, dužan je da o tome obavesti sud koji je podneo zahtev, sa navođenjem razloga koji su doveli do toga i očekivanog vremena za izvršenje zahteva. Ove informacije se dostavljaju putem obrasca G iz aneksa.¹⁸

Zamoljeni sud postupa u skladu sa zakonom svoje države.¹⁹ Sud koji podnosi zahtev može tražiti da se zahtev izvrši po posebnoj proceduri koju predviđa zakon njene države. Ovo traženje se može odbiti samo u dva slučaja, i to:

- da je predložena procedura nespojiva sa zakonom države od koje se traži izvršenje zahteva,
- u slučaju velikih praktičnih teškoća.²⁰

Uredba predviđa u članu 10. stav 4 i mogućnost korišćenja komunikacionih tehnologija, putem videokonferencija ili telekonferencija, pod uslovom da je to spojivo sa zakonom države suda kome je upućen zahtev i, naravno, ako za to postoje tehničke mogućnosti.

Odredbe Uredbe²¹ utvrđuju pravo stranaka, ili njihovih predstavnika, kao i predstavnika suda tražioca da prisustvuju i učestvuju u postupku uzimanja dokaza,

¹⁶ Član 7. Uredbe

¹⁷ Član 8. Uredbe

¹⁸ Član 15 Uredbe

¹⁹ Član 10. tačka 2 Uredbe

²⁰ Član 10. tačka 3 Uredbe

²¹ Član 11. i 12. Uredbe

ako je to predviđeno njenim zakonom. Prisustvo stranaka, ili njihovih predstavnika, utvrđuje se i precizira u direktnoj međusobnoj komunikaciji između suda molioca i suda prijema zahteva, i to putem obrazaca koji su predviđeni aneksom (formular A za sud koji podnosi zahtev - molilac i formular F za prijemni sud). U ovoj komunikaciji se utvrđuje vreme, mesto i uslovi pod kojima stranke mogu da prisustvuju uzimanju dokaza. U slučaju da zakon države suda prijema zahteva predviđa mogućnost da stranke prisustvuju uzimanju dokaza, onda on može tražiti od stranaka ili njihovih predstavnika da budu prisutni ovom postupku, nezavisno od toga da li je ta mogućnost predviđena zakonom država suda podnosioca zahteva.

Predstavnici suda koji upućuje zahtev, ili lice koje on odredi, ako je to u skladu sa zakonom njene države, imaju pravo da prisustvuju prilikom uzimanju dokaza od strane zamoljenog suda, pod uslovima koje utvrdi zamoljeni sud. Njihovo prisustvo, sa preciziranjem mesta i vremena i uslova, sudovi utvrđuju u neposrednoj međusobnoj komunikaciji odgovarajućim obrascima iz aneksa.

Odbijanje zahteva, u slučajevima saslušavanja svedoka, postavljeno je u restriktivne okvire i svedeno je na konkretne razloge i to:

- odbijanje svedoka da svedoče i zabrana svedočenja, prema zakonima država u pitanju (bilo države molilje, bilo države kojoj je upućen zahtev),
- opšti razlozi.²²

Opšti razlozi obuhvataju sledeće situacije: da predmetni zahtev ne ulazi u okvir ove Uredbe (prema članu 1.), da izvršenje zahteva ne spada u sudske funkcije po zakonu države prijema zahteva, da u predviđenom roku nije izvršena dopuna zahteva (u smislu člana 8) ili uplata depozita (u smislu člana 18. tačka 3). U slučaju odbijanja zahteva iz opštih razloga, država prijema je dužna da o tome obavesti državu molilju u roku od 60 dana od dana prijema zahteva.

Postupak direktnog uzimanja dokaza sadržan je u članu 17. Uredbe. On je utvrđen kao alternativna mogućnost u odnosu na prethodno izloženi postupak. Zainteresovani nadležni sud države članice, u skladu sa Uredbom, može zahtevati direktno uzimanje dokaza u drugoj državi članici. Direktno uzimanje dokaza mora biti na dobrovoljnoj bazi, bez primene mera prinude i isključivo u skladu sa zakonima države na čijoj se teritoriji sprovodi postupak. Uzimanje dokaza vrši član sudskog osoblja ili drugo ovlašćeno stručno lice, koje je određeno u skladu sa zakonom države suda podnosioca zahteva.

U cilju realizacije ovog postupka Uredba predviđa formiranje centralnog organa, ili jedan ili više nadležnih organa u državama članicama, za odlučivanje u skladu

²² Član 14 Regulative

sa članom 17 Uredbe.²³ Ovi organi su glavni nosioci aktivnosti u realizaciji postupka direktnog uzimanja dokaza.

Postupak započinje podnošenjem zahteva od strane suda zahtevaoca, centralnom organu ili drugom organu koji je država prijema za to odredila. Forma zahteva utvrđena je aneksom. Centralnom organu, ili odgovarajućem drugom nadležnom organu zamoljene države članice, određen je rok od 30 dana, u kome je dužan da obavesti zainteresovani sud o prihvatanju zahteva i ako je to potrebno, o zakonskim uslovima pod kojima se postupak može realizovati. Odgovor se upućuje putem formulara J iz aneksa.²⁴

Centralni organ može odrediti sud svoje države koji će da prisustvuje uzimanju dokaza, kako bi se obezbedilo poštovanje člana 17. Uredbe i uslova realizacije postupka. U slučaju da procedura predviđa ispitivanje svedoka, sud podnosioc zahteva je u obavezi da obavesti svedoka da se postupak sprovodi na dobrovoljnoj osnovi.

Uredba predviđa i mogućnost korišćenja savremenih tehnologija u realizaciji ovog postupka. Šta više, ona predlaže centralnim ili drugim nadležnim organima da podstiču korišćenje savremenih tehnologija, video konferencija i telekonferencija.²⁵

Centralni organ, ili drugi nadležni organ, može da odbije zahtev za direktno uzimanje dokaza, ali su razlozi za to ograničeni i precizno navedeni u Uredbi. Oni obuhvataju sledeće situacije:

- da zahtev ne ulazi u okvire Uredbe, kako je to navedeno u članu 1,
- da zahtev ne sadrži potrebne informacije u skladu sa članom 4,
- da je direktno uzimanje dokaza u suprotnosti sa osnovnim načelima zakona države članice.²⁶

U slučaju trećeg navedenog razloga za odbijanje zahteva, sud države članice kojoj je upućen zahtev je u obavezi da izvrši zahtev u skladu sa zakonom svoje države.

Troškovi za izvršenje zahteva iz člana 10. Uredbe padaju na teret države kojoj je upućen zahtev. Izuzetak od ovog pravila predstavljaju situacije koje se navode u Regulativi i obuhvataju:

- troškove eksperata i prevodilaca,
- troškove u vezi primene člana 3. tačke 3 i 4.²⁷

²³ Član 3. stav 3 Uredbe

²⁴ Član 17. tačka 4. stav 1. Uredbe

²⁵ Član 17. tačka 4. stav 3. Uredbe

²⁶ Tačka 5. člana 17 Uredbe

²⁷ Član 18. Uredbe

3. Rezultati primene Uredbe 1206/2001

Član 23. Uredbe predviđa obavezu Komisije da najkasnije do 1. januara 2007. godine, a kasnije svakih pet godina, podnosi izveštaj Evropskom parlamentu, Savetu EZ i Ekonomskom i socijalnom komitetu, o primeni Uredbe. Postupajući prema utvrđenoj obavezi Komisija je u više navrata razmatrala rezultate primene Regulative na sastancima Evropske mreže sudova u građanskim i trgovačkim stvarima, sastavila je Vodič za primenu Pravilnika,²⁸ koji je je krajem 2006 i početkom 2007. godine distribuiran u 50000 primeraka državama članicama i inicirala izradu Studije o primeni Uredbe 1206/2001. Oni predstavljaju osnovu Izveštaja Komisije o primeni Uredbe 1206/2001 iz 2007. godine.²⁹

Poseban značaj za sagledavanje rezultata primene Uredbe ima Studija o primeni Uredbe i zauzima centralno mesto u Izveštaju Komisije. Studija je zasnovana na istraživanju koje je sprovedeno od novembra 2006. do januara 2007. godine i bazirano je na upitniku u vezi sa primenom određenih članova Uredbe, koji su popunjivali lica iz administracija država članica, a koja su učestvovala u primeni Uredbe.³⁰

Rezultati do kojih je došla Studija ukazuju na sledeće:

- Uredba je, u državama članicama generalno, pojednostavila i ubrzala uzimanje dokaza;
- Vreme izvršenja zahteva za uzimanje dokaza, u većini slučajeva, je kraće u odnosu na period pre stupanja Uredbe na snagu. Ono se kreće u predviđenom vremenskom roku od 90 dana, mada je konstatovan i priličan broj slučajeva gde je rok prekoračen, pa čak i da je trajao duže od 6 meseci;
- Generalna je konstatacija da su centralni organi efikasni u obavljanju svojih dužnosti, ali da efikasnost varira između država članica. Problem predstavlja nedovoljno poznavanje Uredbe, tako da se centralni organi pojavljuju u ulozi prenosioca zahteva sudu, umesto da se taj postupak odvija neposredno između sudova. Imajući to u vidu Studija konstatuje da se Uredba ne poznaje dovoljno dobro, da je prilagođavanje još u toku i da treba da se učine naponi kako bi se sudovi u Evropskoj uniji bolje upoznali sa njom;
- Uvođenje standardnih formi (obrazaca) u komunikaciji omogućilo je pojednostavljenje i ubrzavanje uzimanje dokaza. Njihova upotreba ne izaziva probleme,

²⁸ Tekst Vodiča je dostupan na : [http://ec.europa.eu/civiljustice/evidence/evidence ec guide](http://ec.europa.eu/civiljustice/evidence/evidence_ec_guide)

²⁹ Tekst Izveštaja Komisije je dostupan na:
http://eur-lex.europa.eu/lexUriServ/site/en/com2007/com2007_0789en01.pdf

³⁰ Studija je dostupna na: http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/civil/studies/doc_civil_studies_en.htm

ali zahteva dodatnu obuku, jer ponekad se ne popunjavaju na adekvatan način i u njima nedostaju neophodne informacije za izvršavanje zahteva;

- Upotreba komunikacione tehnologije je ubrzala i pojednostavila postupak uzimanja dokaza u drugim državama, ali se još uvek koristi retko. Razlog ovakvoj situacije se nalazi u njenoj ograničenoj dostupnosti;
- Direktni kontakti između sudova predstavljaju novinu koju je donela Uredba u odnosu na ranija rešenja (Haška konvencija iz 1970. godine). U ovom načinu komunikacije nije bilo posebnih problema, ali stoji činjenica da se ovaj način komuniciranja koristio retko, pre svega, zbog nedovoljnog poznavanja Uredbe;
- Direktno uzimanje dokaza koje je predviđeno u članu 17. Uredbe se koristi veoma malo, ali tamo gde je korišćeno omogućilo je pojednostavljeno i brzo uzimanje dokaza, bez ikakvih problema.

* *
* *

Značaj Uredbe 1026/2001 za Srbiju je, pre svega u sagledavanju razlika koje postoje između nje i država članica Evropske unije. Budući da Srbija čini snažne napore kako bi obezbedila pristupanje Evropskoj uniji, to će jedan od neizbežnih njenih obaveza biti i usvajanje evropskih zakona u ovoj oblasti. Sagledavanje razlika, samo je prvi korak na tom putu na kome treba, ipak, povlačiti brže poteze. Kako je kod nas pitanje međunarodne pravne pomoći regulisano Haškom konvencijom o građanskom postupku iz 1954. godine, približavanje propisa u izvođenju dokaza sistemu koji važi u Evropskoj uniji najjednostavnije i najbrže, u ovom momentu, može se izvesti ratifikacijom Haške konvencije o pribavljanju u inostranstvu dokaza u građanskim i trgovačkim stvarima od 18. marta 1970. godine, a važila bi između Srbije i država Evropske unije koje su je ratifikovale.

International Legal Aid in the EU in obtaining Evidences in Civil and Commercial Matters

Abstract

Council Regulation (EC) no. 1206/2001, from 28th May 2001, regulated the question of cooperation between the courts of the EU member states, in acquiring evidence in Civil and Commercial Matters. It represents the part of the effort of the member states, to organise the question of mutual international legal assistance, in a way that will correspond to the entire integration trend of the EU, on the economic, as well as the broader social and political level.

Until the adoption of the Council Regulation 1206/2001, the issue of obtaining evidence between member states, in civil litigation with an international element, was regula-

ted by the Hague Convention from 1970, regarding obtaining evidence in Civil and Commercial Matters, or on the basis of bilateral agreements. The method it entailed was complex and time-consuming, thus proving to be inadequate for the requests of the European Union as a community with a strong international dynamic.

The direction, as well as the consequences of the integration trends, demanded more effective standards for the realisation of the mutual cooperation of member states in this area. The answer to this demand is the Council Regulation no. 1206/2001, which established faster and more efficient mechanisms in this segment of international legal assistance. Their efficiency is founded on the simplified and direct contact between the courts of member states; the standardization of the form of communication by adopting special forms that must be used; the employment of modern communication technologies, as well as the possibility of directly obtaining evidence on the territory of the other member state.

Key words: *International legal aid, obtaining evidence, the courts cooperation, disclosure of judicial requests, the EU Council Regulation 1206/2001, The 1970 Hague Convention.*